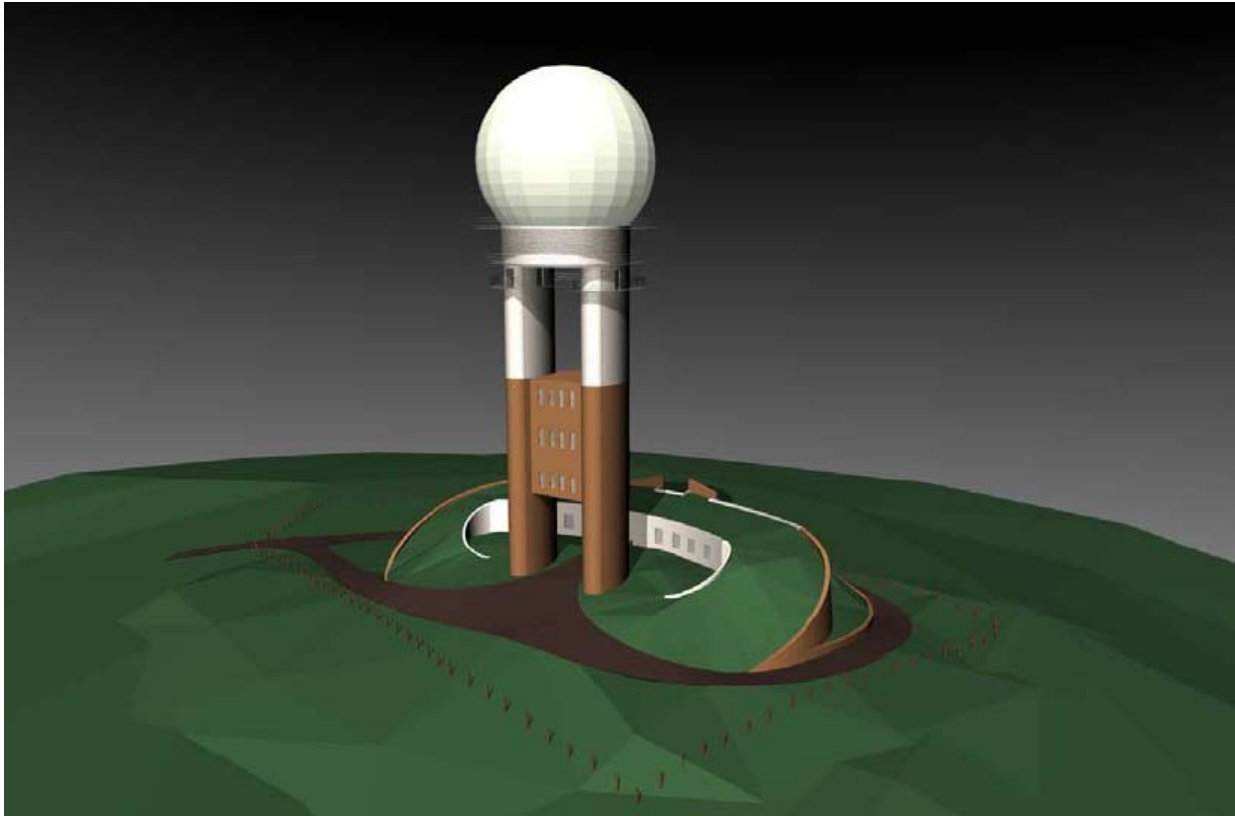

**Szakértői vélemény a Pécs-Nagy-Tubes-hegyre tervezett
„TUBES” 3D NATO lokátorállomás várható
ökológiai hatásairól**

Tiszántúli Természetvédők Társulata
Debrecen
2009

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY *
A PÉCS-NAGY-TUBES-HEGYRE TERVEZETT
„TUBES” 3D NATO LOKÁTORÁLLOMÁS VÁRHATÓ ÖKOLÓGIAI HATÁSAIRÓL

ZSÁK FERENC TIBOR - VITÉZ GÁBOR MIKLÓS

Abstract

The highest and most characteristic peak of the West-Mecsek is the 612-meter-high Mount Tubes. The structure of the mountain is entirely out of limestone from the Triassic Period, thus being an important water protection area and the only natural source of the drinking water supply of Pecs city. The flora and fauna of the area include lots of protected natural treasures and provide a unique variety of vegetation.

The Tubes-peak of Pecs is part of the West-Mecsek Protected Area and of the HUDD20030 "Mecsek" highly protected area (part of the Natura 2000 programme of the European Union) and of the HUDD10007 "Mecsek" special bird protection area.

In the immediate range of the NATO radar dome planned for Tubes Peak we find unique and important animal species and vegetation. The protection of these was undertaken by the Hungarian Republic in the accession treaty for the European Union, as part of the Natura 2000 programme.

This planned, reinforced concrete structured tower with a 54,60 m height does not fit the landscape of the Tubes Peak. The choice of its location is the result of an unreasonable decision. The setting up and use of this planned radar - according to our current knowledge - would result in actual ecological risk and unpredictable consequences that would most likely have an irreversible effect on the ecological system of the immediate and indirect range of the investment and thus, on a long term it would threaten with the extinction of the unique species in the area.

* A tanulmány a Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának felkérésére készült
(Forrás: *Acta Academia Paedagogicae Agriensis Sectio Biologiae*, in press)

Bevezetés

A Nyugati-Mecsek legmagasabb és egyben tájképileg leginkább meghatározó jellegű hegye a 612 m magas Tubes, amely a Pécs fölött közvetlenül emelkedő Misina-Tubes vonulat északnyugati irányú gerince. A hegy teljes egészében triász korú mészkőből épül fel, és mint ilyen fontos vízvédelmi terület, amely Pécs város ivóvíz-ellátásának egyetlen természetes forrása. A Tubes növényföldrajzilag a Dél-Dunántúl flóraidékének (*Praeillyricum*) délkeleti részén a mecseki flórajárásban (*Sopianicum*) foglal helyet. Állatföldrajzi beosztás szerint hazánk a közép-dunai faunakerületbe sorolható. A vizsgált terület pedig az Illírvidék (*Illyricum*) faunakörzetbe tartozik.

A terület növény- és állatvilága nagyon sok védett természeti értéket foglal magában; vegetációja rendkívül sokszínű: a sziklagyepektől a száraz tölgyeseken át a mezofil lombdölgig a legváltozatosabb erdőtársulások vannak képviselve, amelyek leggazdagabb alakulásban itt fordulnak elő. Növényföldrajzi és természetvédelmi szempontból a Misina-Tubes hegyvonulat a Mecsek egyik legértékesebb részének tekinthető, mivel itt Mecsek szinte valamennyi déli származású növényritkasága megtalálható. A védett és fokozottan védett növényfajok száma több mint nyolcvan, de e mellett a Tubes vonulata jelentős számú védett és fokozottan védett állatfaj élőhelyéül szolgál.

A pécsi Tubes-tető a Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet, valamint az Európai Unió Natura 2000 hálózatába tartozó HUDD20030 „Mecsek” elnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, illetve a HUDD10007 ugyancsak „Mecsek” elnevezésű különleges madárvédelmi terület részét képezi. Habár a kijelölés során *kifelejtették* vagy *kivették* a Honvédelmi Minisztérium kezelésében levő, a tervezett beruházás helyszínéül szolgáló 0319-hrsz-ú ingatlant, valamint 0318. hrsz-ú földutat, azonban az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága szerint a nyilvántartásba vett Natura 2000 területek térképfedvénye alapján ezen területek is szerves részét képezik az ökológiai hálózatnak. A 0319 hrsz-on elhelyezkedő 20.753 m² nagyságú ingatlanra tervezett, 5190 m²-en megvalósítandó beruházás területe jelenleg a Magyar Állam tulajdonában van, melyen a Magyar Honvédség rádiótechnikai bázisa üzemel. A bázis megközelítésére jelenleg a tervezett építési útvonalat (hrsz 0318) használják.

Kutatási előzmények

A Tubes botanikai szempontból már ismert (BORHIDI A. & KEVEY B. 2005). Nem kevesebb, mint 81 védett virágos növényfaj 10 olyan növénytársulás fordul elő, amelyek védelmét a Natura 2000 program keretében az ország az Európai Unió csatlakozási dokumentumában vállalta. Ezen a kötelezettségen semmit sem változtat az a tény, hogy a Natura 2000 területek kijelölését a mai napig nem iktatta törvénybe az Országgyűlés.

A XX. század második felében már rendszeres kutatási tevékenység is folyt a területen. BALOGH I. (1978) foglalta össze először a Mecsek lepkefaunáját, mellette dolgozott UHERKOVICH Á., aki már 1978-ban felhívja a figyelmet a Pécs környéki karsztbokorerdőket érintő faunaelszegényedésre, amelynek okát a környezetszennyezésre vezeti vissza. A lepkék természetvédelmi jelentőségére és a Mecsek védett fajaira Fazekas Imre több munkában hívja föl a figyelmet, általa jelent meg az összefoglaló „A Mecsek hegység védett lepkefajai” című munka is (FAZEKAS 2005). Zoológiai, különösen a macrolepidopterológiai vizsgálatok több ízben is alátámasztották (RONKAY & RONKAY 2005; SÁFIÁN SZ. 2007), hogy a Tubes élővilága, természeti értékei feltétlen védelmet érdemelnek.

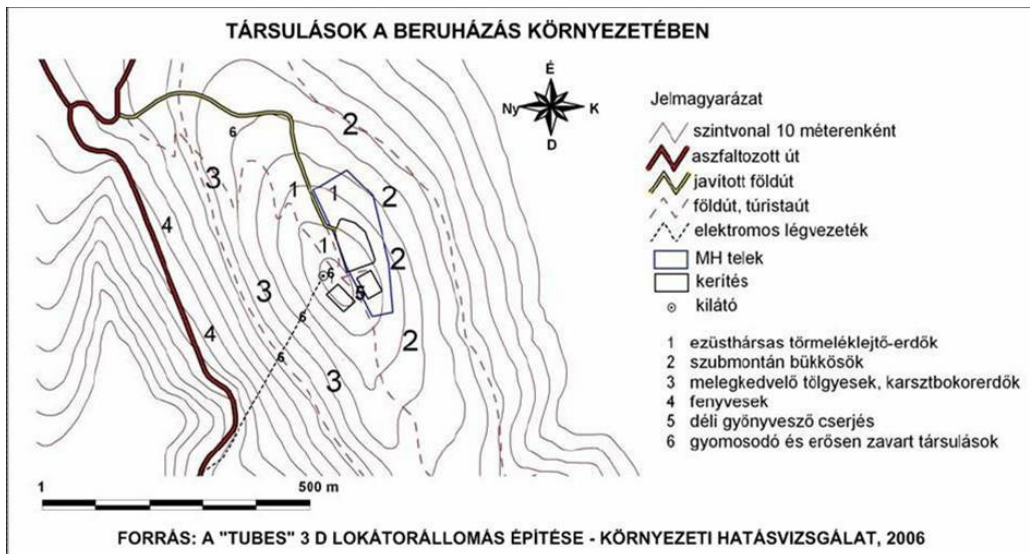
A tervezett beruházás közvetlen és közvetett hatásterületének botanikai és zoológiai értékei

A Mecsek növénytársulásai világviszonylatban is kivételes természeti értéket képviselnek, mivel a jégkorszak végén Délkelet-Európa két legnagyobb természeti menedékterületéről, az illír és a mőziai hegyvidékekről kirajzó növényvilág a Mecseken találkozott, és a mai napig egyedülálló élőhely közösségeket hozott létre. A Tubesen ezek közül 4 fordul elő (BORHIDI A. & KEVEY B. 2005): dalmátcsenkeszes dolomit sziklagyep (*Artemisio saxatilis-Festucetum dalmaticae*), mecseki mészkösziklafüves lejtő (*Serratulo radiatae-Brometum pannonici*), déli gyöngyvesszős cserjés (*Helleboro odori-Spiraeetum mediae*), mecseki tetőerdő (*Aconito anthorae-Fraxinetum orni*). Ezekon kívül további öt olyan növénytársulás található a Tubesen, amelyek Európai Uniós védeltséget élveznek, mivel ezek Magyarország csatlakozásával kerültek be az Unió védett természeti értékeinek regiszterébe. Ezek az alábbi növénytársulások: mecseki karsztbokorerdő (*Inulo spiraeifoliae-Quercetum pubescentis*), mecseki mészkedvelő olasz tölgyes (*Tamo-Quercetum virgiliana*), ezüsthársas törmelékletjtő erdő (*Tilio tomentosae-Fraxinetum orni*), mecseki gyertyános-tölgyes erdő (*Asperulo taurinae-Carpinetum*), mecseki bükkös (*Helleboro odori-Fagetum*).

A Misina–Tubes hegyvonulat és környéke (**1. kép**) - különösen a gerinc és a déli hegyoldal - a Mecsek növénytanilag egyik legértékesebb területe. Az itt előforduló 81 védett növényfaj közül kettő fokozottan védett. A Tubes hegygerincén számos igen ritka és értékes növénytársulás található (**1. ábra**). Ezek egyik egyedülálló képviselője a fent említett mecseki tetőerdő (*Aconito anthorae-Fraxinetum orni*) növénytársulás, amely igen nagyszámú védett és fokozottan védett növény- és állatfaj élőhelyeként felbecsülhetetlen természetvédelmi értéket képvisel.

1. kép: A Misina–Tubes hegyvonulat és környéke

1. ábra: Társulások a beruházás környezetében

A Tubes-tetőre tervezett NATO lokátorállomás közvetlen, illetve közvetett hatásterületén olyan kiemelt és közösségi jelentőségű növénytársulások, növény- és állatfajok találhatóak, amelyek védelmét a Natura 2000 program keretében a Magyar Köztársaság az Európai Unió csatlakozási dokumentumában vállalta.

A HUDD20030 „Mecsek” elnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület jelölő élőhelyei közül megtalálhatók itt a kiemelt közösségi élőhelytípusba tartozó **szubkontinentális peripannon cserjések** (40A0), a **lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion-erdői** (9180), a **pannon molyhos tölgyesek** (91H0) és olyan szintén értékes közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek, mint a **pannon sziklagyeppek** (6190), a **mészkösziklás lejtők sziklanövényzettel** (8210), **illír bükk-erdők** (91K0) és az **illír gyertyános-tölgyesek** (91L0).

A növénytani és állattani értékek ismertetésénél csak a közösségi jelentőségű, és kiemelt közösségi jelentőségű növény-, és állatfajokra térünk ki (**1, 2. táblázat**).

A Tubes unikális ritkasága a mecseki zergevirág (*Doronicum sopianicum*), amely a keleti (*D. orientale*) és a magyar (*D. hungaricum*) zergevirág keverék faja. Az országban ma már csak itt fordul elő a kimagasló értéket képviselő a havasi tisztosfü (*Stachys alpina*). Az érintett területen él a Natura 2000 terület egyik fontos jelölő növényfaja, a kiemelt közösségű jelentőségű **fénylő zsoltina** (*Serratula lycopifolia*) (**2. kép**), a közösségi jelentőségű **leánykőkörcsin** (*Pulsatilla grandis*) és a **bíboros sallangvirág** (*Himantoglossum caprinum*). Mivel a Tubesen van az ország egyik leggazdagabb hóvirág-állománya, egyedül ennek az egy fajnak az állománya több 100 millió forintos értéket képvisel.

A növénytársulások változatosságához igazodva a terület állatvilága is sokszínű. A terület madárvilága, hulló- illetve rovarfaunája igen gazdag és értékes. Mecsek és benne Pécs környékének lepkekutatója évszázadokkal ezelőtt megkezdődött. Az itt található 32 lepkefaj közül 3 itt megtalált faj fokozottan védett, 7 faj pedig közösségi jelentőségű. Mindenképp megemlítendő a Pécs típuslelőhellyel leírt, a tudományra újonnan előkerült fajok, amelyek hazánk lepkefaunájának jelentős tagjai: Viertl faaraszolója – *Paraboarmia viertlii* (Bohatsch, 1883) amelyet VIERTL Adalbert katonatiszt talált meg pécsi szolgálati éve alatt, illetve az 1800-as évek közepén megtalált díszes csuklyásbagoly - *Cucullia formosa* Rogenhofer, 1860, amely Pécs környéki élőhelyein kívül csak a Villányi-hegységben fordul elő (RONKAY & RONKAY 2005).

A Natura 2000 terület jelölő állatfajai: a kiemelt jelentőségű **havasi cincér** (*Rosalia alpina*) (**3. kép**), a közösségi jelentőségű **keleti mustárlepke** (*Leptidea morsei*), a **szarvasbogár** (*Lucanus cervus*), a **nagy hőscincér** (*Cerambyx cerdo*), a **ritka (v. kétcsíkos) hegyi szitakötő** (*Cordulegaster heros*), a **fali gyík** (*Podarcis muralis*), a **pisze denevér** (*Barbastella barbastellus*) és a **nagy patkósdenevér** (*Rhinolophus ferrumequinum*). A HUDD10007 „Mecsek” elnevezésű különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajai közül az érintett területet használja fészkelő-, szaporodó- illetve táplálkozó helyként a **darázsölyv** (*Pernis apivorus*), a **fekete harkály** (*Dryocopus martius*), a **hamvas küllő** (*Picus canus*), a **holló**

(*Corvus corax*), a **közép fakopáncs** (*Dendrocopos medius*), az **örvös légykapó** (*Ficedula albicollis*), a **kis légykapó** (*Ficedula parva*) és a **sövényásármány** (*Emberiza cirrus*). Ezen kívül, bár nem jelölő, de fontos közösségi jelentőségű állatfajként állandó lakója az érintett területnek a **fűrészlábú szöcske** (*Saga pedo*), az **erdei sikló** (*Elaphe longissima*), a **fürge gyík** (*Lacerta agilis*), a **részikló** (*Coronella austriaca*) és az **erdei béka** (*Rana dalmatina*).

2. kép: A kiemelt közösségű jelentőségű fénylő zsoltina (*Serratula lycopifolia*)

3. kép: A kiemelt közösségű jelentőségű havasi cincér (*Rosalia alpina*)

1. táblázat: Jelölő kiemelt, illetve közösségi jelentőségű növényfajok

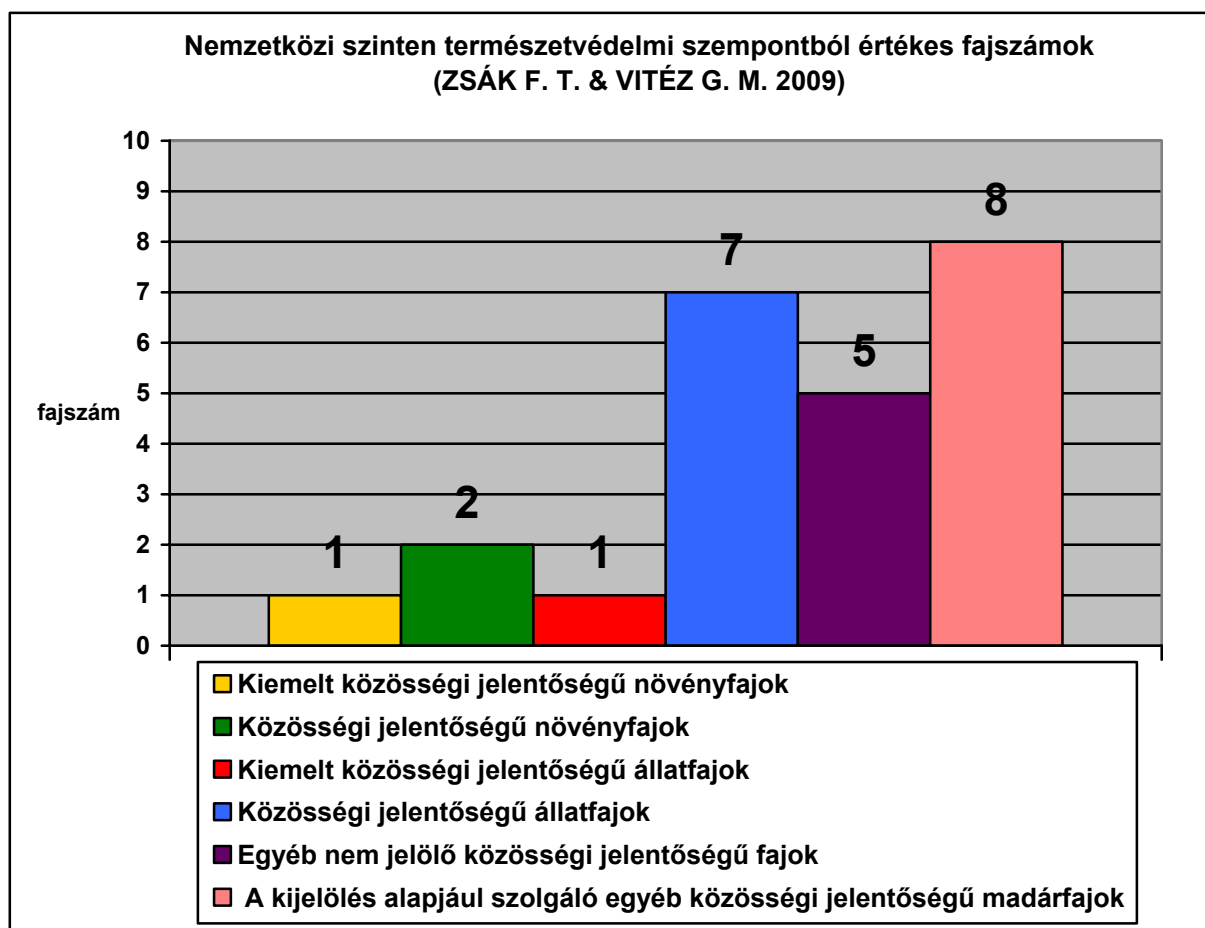
Magyar név	Tudományos név	Értéke (Ft)	CITES	Bern	HD
Kiemelt közösségi jelentőségű növényfajok					
Fénylő zsoltina	<i>Serratula lycopifolia</i>	10.000			
Közösségi jelentőségű növényfajok					
Leánykökörcsin	<i>Pulsatilla grandis</i>	10.000		I.	
Bíboros sallangvirág	<i>Himantoglossum caprinum</i>	30.000	II.	I.	

2. táblázat: Kiemelt jelentőségű, közösségi jelentőségű jelölő, illetve egyéb fontos közösségi jelentőségű állatfajok

Magyar név	Tudományos név	Értéke (Ft)	CITES	Bern	HD
Kiemelt közösségi jelentőségű állatfajok					
Havasi cincér	<i>Rosalia alpina</i>	10.000		II.	II., IV.

Közösségi jelentőségű állatfajok						
GERINCTELENEK (<i>INVERTEBRATA</i>)						
Keleti mustárlepke	<i>Leptidea morsei</i>	10.000				
Szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	2.000		III.		II.
Ritka hegyiszitakötő	<i>Cordulegaster heros</i>	100.000				
Nagy hőscincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	10.000		II.		II., IV.
GERINCESEK (<i>VERTEBRATA</i>)						
Fali gyík	<i>Podarcis muralis</i>	10.000		II.		IV.
Nagy patkósdenevér	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Piszedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Egyéb nem jelölő közösségi jelentőségű fajok						
GERINCTELENEK (<i>INVERTEBRATA</i>)						
Fűrész lábú szöcske	<i>Saga pedo</i>	50.000		II.		IV.
GERINCESEK (<i>VERTEBRATA</i>)						
Erdei béka	<i>Rana dalmatina</i>	2.000		II.		IV.
Fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	10.000		II.		IV.
Erdei sikló	<i>Elaphe longissima</i>	10.000		II.		IV.
Rézsikló	<i>Coronella austriaca</i>	10.000		II.		IV.
A kijelölés alapjául szolgáló egyéb közösségi jelentőségű madárfajok						
Darázsölyv	<i>Pernis apivorus</i>	100.000	II.	II.	II.	I.
Fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	50.000		II.		I.
Hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	50.000		II.		I.
Holló	<i>Corvus corax</i>	50.000		III.		
Közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	50.000		II.		I.
Kis légykapó	<i>Ficedula parva</i>	50.000		II.	II.	I.
Örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	10.000		II.	II.	I.
Sövénysármány	<i>Emberiza cirrus</i>	50.000		II.		

Nemzetközi szinten természetvédelmi szempontból a Tubesen az értékes fajok száma huszonegy (**2. ábra**). Ebből egy kiemelt közösségi jelentőségű, kettő közösségi jelentőségű növényfaj. Az állatfajok tekintetében egy kiemelt közösségi jelentőségű, és hét közösségi jelentőségű. Továbbá az egyéb nem jelölő közösségi jelentőségű fajok öt, és a kijelölés alapjául szolgáló egyéb közösségi jelentőségű madárfajok mindössze nyolc fajjal gazdagítják a faunát.

**2. ábra: Nemzetközi szinten természetvédelmi szempontból értékes fajszámok
(ZSÁK F. T. & VITÉZ G. M. 2009)**

A tervezett beruházás kivitelezése és használatba vétele által várható hatótényezők, hatásfolyamatok és hatásviselők

Az 54,60 méter magasra tervezett vasbeton szerkezetű, kupolával ellátott toronyépítmény tájlesztettkai szempontból a legkevésbé sem illeszkedik a Tubes-hegy arculatához (**4. kép**). Helyének kiválasztása egy kellően meg nem alapozott döntés eredménye, hiszen a helyszínről a döntésig egyetlen szakvélemény készült, a *Láng bizottság* állásfoglalása, amely a Tubest geográfiai, környezetvédelmi és demográfiai okokból egyaránt alkalmatlannak minősítette. A HM által készített hatástanulmány szerint a tervezett NATO lokátorállomás építésekor 6500m³ szikla *eltávolítására*, 33000 tonna építőanyag mozgatására kerülne sor 1706 db. 2-20 tonnás tehergépjármű, számos nagy teljesítményű technikai berendezés, valamint több száz élő munkaerő igénybevételével. Egy ilyen nagy volumenű beruházás a tervezett 5190 m²-es területen - amelynek közvetlen szomszédságában ökológiai szempontból nagyon összetett, sérülékeny, diverz növénytársulások találhatók - rendkívül nagy környezeti kockázattal járó vállalkozás lenne még akkor is, ha ökológiailag egy kevésbé érzékeny területet venne igénybe a lokátorállomás építése és működtetése. Az építési munkálatokkal járó zaj-, lég- és porszennyezés, a terület igénybevételével óhatatlanul bekövetkező taposási károk és egyéb antropogén hatások sokszerű hatást idéznének elő a közvetlen környezet és a közvetett hatásterület élővilágában. A természetháztartás működésének negatív reakciói előre igen nehezen modellezhetők abban a tekintetben, hogy a káros hatások melyik szabályzókört fogják befolyásolni. Az egyiket rögtön kimutatja, a másokra csak sokkal később reagál, de akkor már a károsodás visszafordíthatatlan folyamatokat indukál mind az élő szervezetekben, mind pedig az érintett erdei ökoszisztémában.

**4. kép: A tervezett lokátor képe
(TUBES” 3D lokátorállomás környezeti hatásvizsgálat, 2006)**

A katonai létesítményhez vezető szervizút tervezett kiépítésével és rendszeres használatával az úttal érintkező erdőszegély állatvilága hosszú távon folyamatosan megtizedelődne; emellett az út a gyomoknak és nem kívánt állatfajoknak kínálna elterjedési folyosót. Mindezek következtében az egész hatásterületen a diverzitás oly mértékű csökkenése következne be, amelynek eredményeként erdő magterülete is elszegényedne. A megnövekedő emissziós hatások: szén-monoxid (CO), nitrogén-dioxid (NO₂), kén-dioxid (SO₂), kibocsátások, a nitrogén-oxidok (NO_x) hatásai és az egyre intenzívebbé váló porszennyezés következtében az erdő szegélyesedése, a talaj savasodása, nitrofilizációja degradációs folyamatokat indukálna az erdő növényvilágában. A védett erdő rész faállománya, a cserjeszint és a gyepszint növényállománya a gépjárműforgalom által kibocsátásra kerülő kipufogógázok káros hatásaira az egyes növényfajok toleranciahatárainak függvényében reagálna. Egyes növényfajok esetében (pl. lágyszárúak) hamarabb, más növényfajoknál késleltetve válnának láthatóvá a károsodások. Amikor azonban a károsodások már láthatóvá válnak, a káros folyamat megállíthatatlan még akkor is, ha a káros-anyag-kibocsátás drasztikus csökkentése következne be. Az immissziós hatások: a zajterhelés, a rezgés, fényszennyezés és az egyéb antropogén eredetű zavaró tényezők, valamint az emissziós és immissziós hatások együtthatása természetes élőhelyük elhagyására kényszerítenék az átmenő forgalom által el nem pusztított vadon élő állatokat. A gerinctelen fauna különböző mértékben van kitéve a közlekedés hatásainak. Igen jelentős állománypusztítást okozhat az intenzív gépjárműforgalom olyan rovarfajok esetében, melyek viszonylag rövid időn belül nagy tömegben repülnek át az útfelület felett. Ilyen veszélynek vannak kitéve elsősorban rajzáskor az egyes bogárfajok, valamint az éjjeli és nappali lepkefajok. A szállítási, építési munkákkal járó porterhelés és a szállítógépek károsanyag kibocsátása közvetlenül pusztítanak a védett lepkefajokat, a lepkék hernyóit. A szállítójárművek által kibocsátott mérgező füstgázok drasztikusan bántanak el a növényfogyasztó szervezetekkel, mivel ezek a lecsapódott porok közvetlenül meg is mérgezik azokat. Az építkezéshez szükséges út kiépítése mindenképpen csökkentené a lepkék természetes élőhelyeit. A gerincesek közül a kétéltűek az az állatcsoport, amely mint egyedszámában mind fajszámában különösen veszélyeztetett. Számos tanulmány igazolja, hogy az utakon áthaladó forgalom drasztikusan csökkentheti a kétéltűfajok populációjának egyedszámát. Ennek oka elsősorban az, hogy a hulló- és kétéltűfajok többségének a párzási, telelő és lakóhelye nem ugyanazon az élőhelyen belül található. A hibernációból tavasszal felébredő hulló- és békafajok elvándorolnak azokhoz a kisebb-nagyobb vízfoltokhoz, ahol párzanak.

A tervezett lokátorállomás építése, használatba vételével, a lokátorállomáshoz vezető szervizút kialakítása és folyamatos használata által várható környezetterhelés az erdő

talajvízháztartására, termőhelyi viszonyaira, az itt található élőhely társulásokra, növény- és állatfajokra nagy valószínűséggel olyan káros környezeti hatást fejtene ki, amely irreverzibilis (visszafordíthatatlan), a dominó-effektus elvén működő folyamatok elindulását eredményezve, hosszú távon a Tubes-tetőn található kiemelt jelentőségű élőhelyek egészének ökoszisztémáját fenyegetné.

Konklúziók

A Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet, valamint az Európai Unió Natura 2000 hálózatába tartozó HUDD20030 „Mecsek” elnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, illetve a HUDD10007 ugyancsak „Mecsek” elnevezésű különleges madárvédelmi terület részét képező Tubes-tető természetvédelmi szempontból a Mecsek egyik legértékesebb része, ahol több olyan kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípus, növény- és állatfaj is megtalálható, amelyek Európa más területeiről már végérvényesen eltűntek. Az Európai Unió élőhelyvédelmi irányelvének definíciója szerint: *„a kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.”*

Az Európai Bíróság hivatkozik a C-127/02 ügyben hozott ítéletének 41. pontjában az Európai Bizottságnak az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének értelmezésére kidolgozott, a „Natura 2000 alá tartozó természeti területek kezelése” címet viselő útmutatójára. A dokumentum megfogalmazza, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikk (3) bekezdésében előírt természetvédelmi célú mechanizmus *„működésbe lépésének” nem feltétele, hogy a szóban forgó tervről vagy projektről teljes bizonyossággal meg lehessen állapítani, hogy jelentős hatással van az érintett területre, elégséges a pusztán valószínűsége annak, hogy a szóban forgó terv ilyen hatásokkal járhat.*

A Tubes-tetőre tervezett NATO lokátor megépítése és használatba vétele - jelen ismereteink szerint - olyan valós ökológiai kockázattal és beláthatatlan következményekkel járna, amely igen nagy valószínűséggel visszafordíthatatlan, egyszersmind helyreállíthatatlan módon károsítaná a beruházás közvetlen és közvetett hatásterületén található élőhelyek ökológiai rendszerét, s ez által hosszú távon az ott található kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok, növény- és állatfajok végleges eltűnésével fenyegetne.

A Honvédelmi Minisztérium megbízásából készített hatástanulmányról az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága 2009. július 7-én kelt, ENV A.2/PKmm/ARES (2009)/62520 ikt. számú levelében megállapította, hogy az *„nem felel meg maradéktalanul az*

Európai Bíróság jogértelmezése, illetve a Bizottság iránymutatásai alapján az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerint fennálló követelményeknek.”

A HM hatástanulmányának a 38-39. oldalon található „Növény és állatvilág” című fejezete 1 és ¼ oldal terjedelemben kizárólag néhány botanikai érték felsorolására korlátozódik. A tanulmány meg sem említi az érintett Natura 2000 területeknek a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusait, illetve közösségi jelentőségű növény- és állatfajait. Ezen kívül semmilyen természeti állapotfelmérés, sem hatáselemzés nem támasztja alá a hatástanulmány alapján kiadott szakhatósági engedélyeket. Ily módon az építési engedélyt kiadó hatóság teljesen figyelmen kívül hagyta a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelvet a magyar jogba implementáló, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet alábbi rendelkezéseit (¹ Megállapította: 201/2006. (X. 2.) Korm. rendelet 9. §. Hatályos: 2006. X. 17-től; ² Beiktatta: 201/2006. (X. 2.) Korm. rendelet 10. §. Hatályos: 2006. X. 17-től):

„10. §ⁱ (1) Olyan terv vagy beruházás elfogadása, illetőleg engedélyezése előtt, amely nem szolgálja közvetlenül valamely Natura 2000 terület természetvédelmi kezelését vagy ahhoz nem feltétlenül szükséges, azonban valamely Natura 2000 területre akár önmagában, akár más terv vagy beruházás részeként az ott megtalálható élővilágra vonatkozó adatok alapján várhatóan jelentős hatással lehet, a terv kidolgozójának, illetőleg a beruházást engedélyező hatóságnak vizsgálnia kell a tervnek vagy beruházásnak a Natura 2000 területen előforduló, a terület jelölésének alapjául szolgáló, az 1-4. számú mellékletben meghatározott fajokra és élőhelytípusokra gyakorolt hatását.

10/A. §ⁱⁱ (1) Az a terv vagy beruházás, amely az ott megtalálható élővilágra vonatkozó adatok alapján jelentős hatással lehet valamely Natura 2000 területen előforduló, annak kijelölésének alapjául szolgáló, a 2. B) vagy 3. B) mellékletben felsorolt kiemelt jelentőségű közösségi fajra vagy a 4. B) mellékletben felsorolt kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusra, - a (3) bekezdés kivételével - kizárólag kiemelt fontosságú közérdekből fogadható el, illetőleg engedélyezhető.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazása szempontjából kiemelt fontosságú közérdeknek minősül az emberi egészség és élet védelme, a köz biztonságának a fenntartása, valamint a környezet szempontjából kiemelt jelentőségű kedvező hatás elérése.

Javaslataink

Tekintettel a jogszabályi rendelkezésekre, valamint Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága által a HM hatástanulmány hiányosságára vonatkozó megállapítására, szakmai álláspontunk szerint:

- *Haladéktalanul el kell végezni a tervezett katonai beruházás és a kapcsolódó létesítmények közvetlen és közvetett hatásterületének komplex természeti állapotfelmérését, melynek egy vegetációs/szaporodási időszakot kell átölelnie;*
- *A természeti állapotfelmérés eredményei alapján hatáselemzést kell végezni, amelyben - az elővigyázatosság elvének messzemenő figyelembe vételével - fel kell mérni a létesítés közbeni és utáni időszakra vonatkozó közvetlen és közvetett természeti kockázatokat a Natura 2000 jelölő élőhelyekre, illetve jelölő növény-és állatfajokra;*
- *A hatáselemzésnek ki kell térnie arra is, hogy az építkezés következtében megváltozó felszín alatti vízszivárgási viszonyok milyen közvetlen és közvetett hatással lehetnek az érintett terület élővilágára;*
- *Szükségesnek tartjuk annak a vizsgálatát, hogy kiemelt fontosságú közérdeknek minősülhet-e egy olyan rövid távú katonai célú beruházás, amely olyan évmilliók alatt kialakult ökológiai rendszerek irreverzibilis károsodását, kiemelt jelentőségű élőhelytípusok, növény- és állatfajok eltűnését eredményezheti, amelyek megőrzéséért az Európai Közösség különleges felelősséggel tartozik.*

Felhasznált irodalom; hivatkozások

- BALOGH, I. (1978):** A Mecsek hegység lepkefaunája (Lepidoptera) – Folia Entomologica Hungarica XXXI. 2. 53-78 p.
- BORHIDI, A. & KEVEY, B. (2005):** Botanikai szakvélemény a pécsi „Tubes” növényvilágáról, Pécsi Tudományegyetem, Növényrendszertani és Geobotanikai Tanszék
- COUNCIL OF EUROPE (1979):** Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Annex II. – <http://conventions.coe.int/treaty/FR/Treaties/Html/104-2.htm> [Accessed 4 April 2006.]
- COUNCIL OF EUROPE (1992):** Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. – <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:EN:HTML> [Accessed 4 April 2006.]
- EURÓPAI BIZOTTSÁG KÖRNYEZETVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁGA (2009):** ENV A.2/PKmm/ARES (2009)/62520 ikt. sz. levele
- EURÓPAI KÖZPONTI BÍRÓSÁG (2004):** C-127/02. sz. ügy, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee és Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels kontra Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 43-45 par.
- ÉPÍTÉSTERVEZŐ ÉS TANÁCSADÓ IRODA Kft. (2006):** TUBES” 3D lokátorállomás környezeti hatásvizsgálat - Budapest.
- FAZEKAS, I. (2005):** A Mecsek hegység védett lepkefajai – Folia comloensis 14. 3-44 p.
- KARSHOLT, O. & RAZOWSKI, J. (1996):** The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist. - Apollo Books, Stenstrup.
- KÖM (2001): 13/2001. (V. 9.)** Miniszteri rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről – Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest, 77 pp.
- UHERKOVICH, Á. (1978):** Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez VIII. Mecseki karsztbokorerdők nagylepkéi (Lepidoptera) – A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve XXII. 61-72 p.
- SÁFIÁN, SZ. (2007):** A Pécs feletti Közép-Mecsek vonulat – Tubes-Misina-Tettye tömb természetvédelmi szempontból értékes lepkefajai és veszélyeztetettségük a hazai irodalmak alapján. Pécs.

- VAN SWAAY, C. A. M., WARREN, M. S. (1999):** Red Data Book of European butterflies (Rhopalocera). Nature and Environment, No. 99, Council of Europe Publishing, Strasbourg. 260 pp.
- VARGA, Z. (1989):** Lepkék (Lepidoptera). – In: Rakonczay, Z. (szerk.): Vörös Könyv, Akadémiai Kiadó, Budapest 188-244 p.
- VARGA, Z., RONKAY, L., BÁLINT, ZS., LÁSZLÓ, M. GY., PEREGOVITS, L. (2005):** Checklist of the Fauna of Hungary. Volume 3. Macrolepidoptera – Hungarian Natural History Museum, Budapest 108 pp.
- VOJNITS, A., UHERKOVICH, Á., RONKAY, L., PEREGOVITS, L. (1991):** Medvelepkék, szenderek és szövőlepkék. – Arctiidae, Sphingidae et Bombyces. – Magyarország Állatvilága, XVI. (10.) – Akadémiai Kiadó, Budapest 243. pp.
- 275/2004. (X. 8.) KORM. RENDELET (2006):** Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Elérhetőség:

Tiszántúli Természetvédők Társulata (TTT)

4024. Debrecen, Szent Anna u. 16.

www.grandforest.hu

Zsák Ferenc Tibor: ttt.grandforest@gmail.com

Vitéz Gábor Miklós: mityvitez@gmail.com